

Lutjegast wil nationale erkenning voor hun vergeten dorpsgenoot

Tussen 7 en 17 oktober is het 350 jaar geleden dat de in Nederland nauwelijks geëerde ontdekkingsreiziger Abel Tasman (1603-1659) overleed in Batavia. Hij werd 56 jaar oud. Zijn exacte geboorte- en sterfdag is niet bekend. Zijn grootste wapenfeit was dat hij Nieuw-Zeeland, Tasmanië en Tonga ontdekte in 1642-1643. Tasman is in Australië, Tasmanië en Nieuw-Zeeland een nationaal histo-

risch figuur, maar niet in ons land. De BV Nederland, die toen Verenigde Oostindische Compagnie (VOC) heette, had Tasman op pad gestuurd om handelswaren, goud of zilver te vinden. Tasman kwam echter alleen

boze inboorlingen tegen. In de ogen van de VOC was hij een mislukking. Hij verwerd tot een voetnoot in de VOC-geschiedenis. Tot groot ongenoegen van inwoners van zijn geboortedorp Lutjegast.

• Tineke Algra brengt de stemming erin met een deuntje op haar accordeon voordat de Lutjegasters hun Abel Tasman-wandeling beginnen. FOTO'S: ELSE KUITERT

'ABEL TASMAN

GING UIT VAREN...'

Eerbetoon aan ontdekker Tasmanië en Nieuw-Zeeland op 350e sterfdag

door HANS KUITERT

LUTJEGAST — Als haar dorp is Laura Gal klein van stuk, fier en niet stuk te krijgen. Zoals alle kleine kernen is ook het Groningse Lutjegast aangevreten door de moderne economische wetmatigheden. Geen arts, geen tandarts, geen bank, slechte busverbinding maar nog wel een lagere school, de zoveelste leegloperkerk en een versleten dorps huis. Het is een wonder dat de Spar-dorps super nog bestaat.

Anders dan andere dorpen op het platteland heeft het 1100 zielen en 350 huizen tellende Lutjegast in ieder geval een bindmiddel om zich teweer te stellen tegen de voortschrijdende privatisering, schaalvergroting en digitale haast.

Hij heet Abel Jansz Tasman en eindigde vorig jaar bij de verkiezing van de grootste Nederlander aller tijden op de 50e plaats. Tot groot vermaak van de Lutjegasters net voor Joop van den Ende, maar te laag voor een eigen venster in de

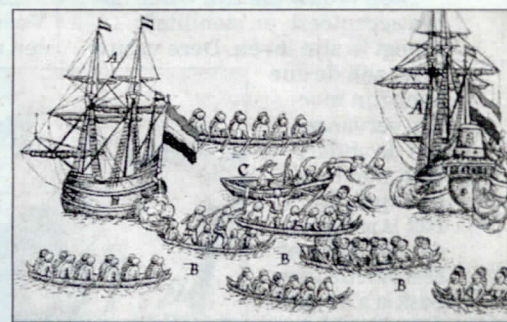
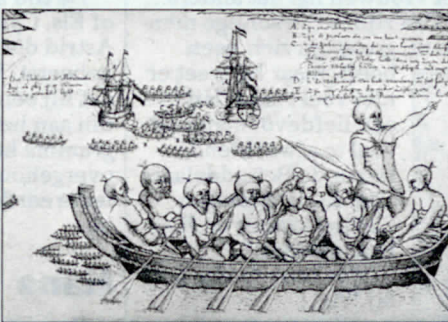
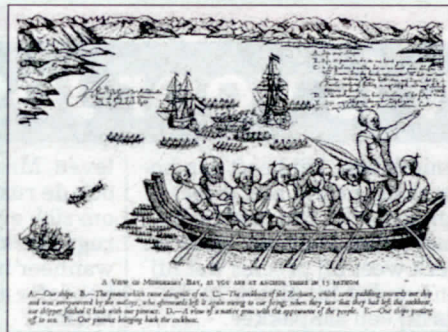
• Drijvende kracht achter de Tasman-lobby is nu Jeroen Onderwater.

canon, laat staan een standbeeld of een zaal in het Rijks- of Maritiem museum. Maar Lutjegast laat het niet bij zitten: Tasman moet op de nationale kaart, want de wieg van die vergeten ontdekkingsreiziger uit de Gouden Eeuw stond toevallig in dat dorp.

Dus vent Laura Gal hem uit voor iedereen die het zaaltje vol Tasman-memorabilia betreedt in het dorps huis Kompas. Het 'Abel Tasman Kabinet' is het enige museum-pje in ons land dat aan Tasman is gewijd. In Amsterdam, waar hij nog enige jaren heeft gewoond aan de Teerketelsteeg, is hij onvindbaar.

Pittige Laura is onstuitbaar als zij met pretoogjes de ene anekdote na de andere aaneenrijgt over de enige dorpszoon die het tot wereldroem bracht door in 1642-1643 Tasmanië en Nieuw-Zeeland te ontdekken. „Er komen zo'n duizend bezoekers per jaar hier. Een groot aantal van hen komt uit Australië. Ze komen hun familie bezoeken. Ze zijn toch wat teleurgesteld dat het zo klein is. Thuis is hij een beroemd man en dan is dit zo'n klein plekje over zijn bijdrage aan de geschiedenis.”

Werk aan de winkel, beseffen ze in Lutjegast. Dus ook dezer dagen weer met die herdenking van zijn 350e sterfdag. „We grijpen iedere gelegenheid aan om hem te promoten”, zegt Jeroen Onderwater, docent geschiedenis en voorzitter van het Abel Tasman Kabinet. Dus is er

• Een gedenkteken dat de ontdekkingsreis van Tasman symboliseert steekt bij het dorps huis de skyline van Lutjegast naar de kroon.

een heuse 'Tasman-wandeling' door Lutjegast die de dorpingen op de been brengt. Om de stemming erin te brengen schroomt Laura Gal het niet samen met de accordeonklanken van een andere vrijwilligster van het Tasman-zaaltje, Tineke Algra, op de wijs van Berend Botje de stemming te bepa-

len met een kneuterig liedje over de zeevaarder. „Abel Tasman ging uit varen...”

„Wel aandoenlijk, deze trots op Tasman.” Hoewel vriendelijk bedoeld, schiet zo'n opmerking een rechtgeaarde Lutjegaster in het verkeerde keelgat, al bekend later iemand schroomvallig dat er „wel een paar zijn die er niets mee hebben”. „Apetrots”, glundert een ander van oor tot oor en dat vat toch kernachtig het overheersende dorpsgevoelen samen.

Lopend door het dorp of door het pittoreske coulissenlandschap aan de rand van deze stille plek in het Groningse Westerkwartier wordt al snel duidelijk dat de geest van Tasman rondwaart. Hij lonkt om iedere hoek naar de onbekende horizon in elk mens. Zijn frisse ontdekkingsadem vermengt zich met ieder zuchtje wind, iedere regen-vlaag die over het dorp jaagt. De geest van een matroos die zich onverdrotten staande houdt aan het want.

Lutjegast is Tasman. Er is een Tasmanweg, waar de boerderij heeft gestaan waar boerenzoon Abel werd geboren. Alles verwijst naar hem. Dorps huis Kompas, straatnamen die herinneren aan zijn schepen, zijn stuurman, zijn baas. Vrijwel alle verenigingen dragen zijn naam. Het negentien jaar oude dorpsblad heet natuurlijk Tasman Koerier. Kuieren door

DÉ KINDERFILM VOOR DEZE HERFSTVAKANTIE

“ER IS MAAR ÉÉN SINT” - VOLKSKRANT -

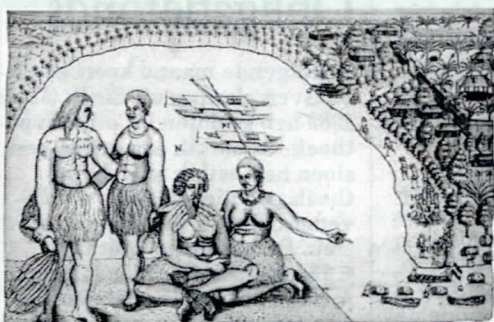
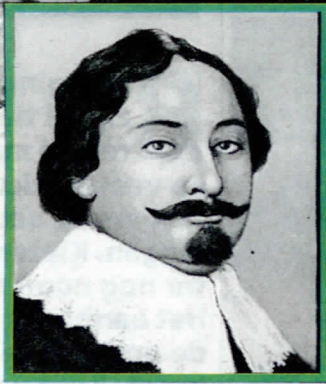
“EEN CADEAUTJE” - TV FILM - ★★★★★

SINTERKLAAS JOURNAAL

DE MEEZING MOEVE

NU IN DE BIOSCOOP

V&D WWW.MEEZINGMOEVE.NL

• Een geschilderde impressie van de ontdekking van Tasmanië. Tasman (inzet) liet er de vlag van de VOC te claimen.

FOTO: GETTY IMAGES

• In het scheepsjournaal van Tasman zijn illustraties opgenomen van ontmoetingen met inboorlingen in Tasmanië, Nieuw-Zeeland en Tonga.

FOTO'S: ANP

het aanpalende kleinschalige landschap, waar zompige weiden voor paarden en koeien worden afgeschermd door houtwallen en wiebelbruggetjes over sloten tot avontuur zijn verheven, doe je natuurlijk over het Abel Tasman-wandelpad. Tasman vergeten, zoals volgens het dorp de rest van Nederland hardnekkig doet, is uitgesloten in dit vlekje Gronings platteland.

Willem Oost, die met zijn van geboegen krullende ringbaard als bootsman in 'Pirates of the Caribbean' niet had misstaan, legt bij de hervormde kerk - waar een door de regering van Tasmanië geschonken muursteen is ingemetseld - uit waarom de ontdekkingsreiziger pas de laatste driekwart eeuw als een patroon waakt over het dorp. „Tot het midden van de 19e eeuw dacht men dat hij uit Hoorn of Lutjebroek kwam. Toen ontdekte men

een akte van ondertrouw in Amsterdam en bleek hij hiervandaan te komen. Dat werd bevestigd toen zijn testament werd gevonden. Daarin schonk hij de armen van Lutjegast 25 gulden (toen veel geld).” Niemand deed iets met die vondsten tot de Lutjegaster ir. Stokroos zich er midden vorige eeuw mee bemoeien. „Stokroos verzamelde alles en begon met alles en iedereen een correspondentie om erkenning te krijgen voor het geboortedorp van Abel Tasman. En dat werk zetten wij nu voort.”

Tegenwoordig is de drijvende kracht Jeroen Onderwater: „Voor ons is hij van het kaliber Vasco da Gama en Columbus. In 'down under' zijn tientallen plekken naar hem vernoemd. In Nederland heeft hij nog geen standbeeld. Hij schittert door afwezigheid in de nationale musea. De VOC dacht

een weg te kunnen vinden naar de Spaanse bezittingen in Amerika. Tasmans ontdekkingen leverden vanuit een oogpunt van de VOC niets op. Wellicht is dat sentiment van mislukking blijven doorspelen in de beoordeling van zijn leven.”

„Misschien”, vermoedt Onderwater, „speelt ook een rol dat in de tweede helft van de vorige eeuw de VOC gelijk stond aan kolonialisme. Daar moest je vooral niet hard over op de trommel slaan. Maar hij ontdekte wel het laatste ontbrekende stukje kustlijn van Australië. Hij ontdekte Nieuw-Zeeland en zo ver was nog nooit iemand gegaan.”

Onderwater vindt het onbestaanbaar dat zo'n prestatie nationale erkenning ontbeert. Steels mijmerend bij de Tasmaanse plaquette bij de hervormde kerk: „Ik ijver voor een Tasman-research-centrum. Wetenschappelijk is er internationaal genoeg belangstelling voor. We zouden er conferenties over kunnen houden. Tasman is historisch een belangrijk figuur.”

Struinend over het Abel Tasman-wandelpad laat Ouderwater een drassig grasperceel zien waar het dorp, in samenwerking met Staatsbosbeheer, een nieuw gebouw wil laten verrijzen, waar ook de Tasman-collectie onderdak zal vinden. Onderwater: „We missen nog zes ton.” En ernstiger, door de door Nederland als braafste euroleerling weer volmondig nageleefde natuurregels heeft ook Lutjebroek zijn eigen Hedwigespolder offer te brengen. „Naast het resterende geld, gaat het om natuurcompensatie.” Lutjegast zoekt naarstig naar een oplossing.

„Tot midden 19e eeuw dacht men dat hij uit Hoorn of Lutjebroek kwam”

Ooit reikte de zee tot de zandheuvel waar de geboorteboerderij van Tasman stond. Nu zijn het ingepolderde natuurgebieden, het Lauwersmeer-gebied, waar weidevogels krassen over de dagjesmensen die op Schiermonnikoog willen onthaasten. Door de eeuwen heen veranderen landschap en mensen, maar niet hun wortels. Dat is wat Lutjegast wil uitstralen, misschien aandoenlijk dorps voor een toevallige bezoeker, maar uit het diepste van het hart. Tasman, dat is de ultieme boodschap uit Lutjegast, ontdekte het laatste stukje onbekende wereld en dat de dorplingen zich daarmee voor altijd verbonden voelen, maakt hen tot wereldburgers. Al zien zij dat zelf niet eens zo. Ze zijn alleen maar „apetrots”.

• Laura Gal (r) houdt niet meer op als zij uitleg geeft in het kleine museum van Lutjegast over het leven en werk van Abel Tasman.